

Vận dụng phương pháp dạy học đọc nhạc cho học sinh tiểu học vào hoạt động đào tạo giáo viên âm nhạc hiện nay

Mai Linh Chi*

*ThS. Khoa Sư phạm Âm nhạc Trường ĐHSP Nghệ thuật TW
Received: 08/8/2024; Accepted: 16/8/2024; Published: 26/8/2024

Abstract: National University of Arts Education is a place to train general music teachers nationwide. In recent years, in order to train music teachers to meet the 2018 General Education Program, the Faculty of Music Education, which directly trains music teachers, has focused on improving the professional quality of students, in which the subjects have been connected and always closely follow the content and requirements of the 2018 General Education Program in Music. Applying the method of teaching music reading to primary school students to see that the training of music teachers needs to ensure knowledge, skills, teaching methods... in order to perform teaching tasks, while meeting the 2018 General Education Program and educational needs in today's society.

Keywords: Method of teaching music reading, primary school students, training music teachers.

1. Đặt vấn đề

Trong những nội dung của môn Âm nhạc, đọc nhạc là một trong những nội dung nền tảng cũng cấp kiến thức và thực hành âm nhạc cho học sinh (HS) tiểu học. Bằng việc nghiên cứu phương pháp dạy học đọc nhạc, dạy học phát triển năng lực cho HS được áp dụng vào từng vấn đề trong dạy học đọc nhạc như: phương pháp cảm thụ về ca độ, trường độ, tiết tấu; phương pháp rèn luyện kỹ năng đọc bài đọc nhạc; đọc nhạc kết hợp gõ đệm... để từ đó áp dụng sang những nội dung âm nhạc khác. Như vậy, để dạy tốt nội dung đọc nhạc nói riêng và các nội dung âm nhạc khác đòi hỏi sinh viên cần có kiến thức, kỹ năng vững vàng. Đây cũng chính là công tác đào tạo giáo viên luôn cần có sự đổi mới để thực hiện tốt nhiệm vụ dạy học âm nhạc ở phổ thông hiện nay, đồng thời đáp ứng được Chương trình giáo dục phổ thông 2018.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số vấn đề về dạy học đọc nhạc cho HS tiểu học và trong đào tạo giáo viên âm nhạc đáp ứng Chương trình GDPT 2018 môn Âm nhạc

2.1.1. Dạy học đọc nhạc cho HS tiểu học theo định hướng phát triển năng lực

Mục tiêu trong Chương trình GDPT 2018 môn Âm nhạc đã đưa ra là: giúp HS hình thành và phát triển năng lực âm nhạc dựa trên nền tảng kiến thức âm nhạc phổ thông và các hoạt động đa dạng để trải nghiệm và khám phá nghệ thuật âm nhạc... Ở mục yêu cầu cần đạt của Chương trình (CT) môn Âm nhạc đã góp phần hình thành và phát triển ở HS các phẩm chất chủ yếu và năng lực chung theo các mức độ phù hợp với

môn học, cấp học đã được quy định tại Chương trình tổng thể. Ngoài ra, CT môn Âm nhạc tập trung hình thành và phát triển năng lực đặc thù cho HS đã được thể hiện trên ba phương diện: Thể hiện âm nhạc; cảm thụ và hiểu biết âm nhạc; ứng dụng và sáng tạo âm nhạc.

Đối với nội dung đọc nhạc ở cấp tiểu học, năng lực đặc thù trong CT cũng nêu rõ:

- Thể hiện âm nhạc: Đọc đúng tên nốt, đọc đúng ca độ và trường độ

- Cảm thụ và hiểu biết âm nhạc: Biết vận động cơ thể phù hợp với nhịp điệu, nhận biết được sự giống nhau và khác nhau của nét nhạc.

- Ứng dụng và sáng tạo âm nhạc: Biết lặp lại có thay đổi mẫu tiết tấu và giai điệu đơn giản theo hướng dẫn của giáo viên...

Có thể thấy trong Chương trình GDPT 2018 môn Âm nhạc đã đặc biệt chú ý tới phát triển năng lực của HS phổ thông nói chung trong đó có cấp tiểu học. Từ nội dung đọc nhạc có kiến thức nền tảng, HS được vận dụng trải nghiệm, được sáng tạo để ứng dụng vào những nội dung nhạc khác như hát, nhạc cụ, lí thuyết âm nhạc... đã góp phần nuôi dưỡng cảm xúc và tình yêu với âm nhạc.

2.1.2. Vai trò quan trọng của nội dung đọc nhạc đối với HS tiểu học và trong đào tạo giáo viên âm nhạc

Các nội dung trong môn Âm nhạc là hát, nghe nhạc, đọc nhạc, nhạc cụ, lí thuyết âm nhạc, thường thức âm nhạc, trong đó đọc nhạc là một nội dung cốt lõi giúp HS nắm vững từ kiến thức lí thuyết đến thực hành âm nhạc, điều đó được thể hiện như sau:

- Đối với HS, nội dung đọc nhạc giúp HS nhận biết được các kí hiệu trên bản nhạc từ nốt nhạc, trường độ, số chỉ nhịp... và hình thành kĩ năng đọc đúng được cao độ, trường độ để khám phá ra giai điệu của bản nhạc từ đó vận dụng vào các nội dung hát, nhạc cụ, nghe nhạc... Mặt khác, nội dung đọc nhạc còn hỗ trợ HS tiểu học phát triển năng lực cảm thụ âm nhạc thông qua cảm nhận về độ cao – thấp, dài – ngắn, to – nhỏ của các âm thanh, điều đó cũng giúp HS phát triển tai nghe và có sự định hình trong việc đọc đúng cao độ, trường độ, tiết tấu trong giai điệu trong bài đọc nhạc.

- Trong công tác đào tạo giáo viên âm nhạc: Để đáp ứng với Chương trình GDPT 2018 môn Âm nhạc và dạy học phát triển năng lực cho HS tiểu học ở các nội dung hát, nghe nhạc, nhạc cụ..., trong đó để nội dung đọc nhạc đạt được hiệu quả cao đồng thời tạo được hứng thú cho HS, giáo viên âm nhạc cũng có một vai trò quan trọng được thể hiện ở những điểm sau:

Thứ nhất, Giáo viên với vai trò là người truyền đạt kiến thức cho HS. Từ những kiến thức riêng lẻ của từng nội dung hát, nghe nhạc, đọc nhạc... được liên kết, ứng dụng vào các mạch nội dung khác nhau để xây dựng kiến thức âm nhạc nền tảng, cơ bản cho HS.

Thứ hai, Giáo viên cần có trình độ chuyên môn vững vàng và lựa chọn các phương pháp, kĩ thuật dạy học cho phù hợp với từng nội dung, đồng thời thiết kế phong phú các hoạt động dạy học tạo cho HS có hứng thú, yêu thích môn Âm nhạc nói chung trong đó có nội dung đọc nhạc.

Thứ ba, Giáo viên còn có một vai trò quan trọng trong việc nuôi dưỡng cảm xúc thẩm mỹ, tình yêu của HS với môn Âm nhạc, từ đó có ý thức bảo vệ giá trị âm nhạc truyền thống và xây dựng những phẩm chất cao đẹp theo đúng mục tiêu của CT đưa ra.

Có thể thấy, để thực hiện tốt được dạy đọc nhạc cho HS phổ thông nói chung và đọc nhạc ở tiểu học nói riêng, trong công tác đào tạo giáo viên âm nhạc ngoài việc vững vàng về chuyên môn cần trang bị các kĩ năng khác, trong đó việc sử dụng linh hoạt các nhóm phương pháp dạy học (PPDH) truyền thống, PPDH tích cực, kĩ thuật dạy học và khai các hoạt động dạy học cho phù hợp cũng là những vấn đề cần quan tâm để việc dạy học phát triển năng lực cho HS đạt được hiệu quả cao.

2.2. PPDH đọc nhạc cho HS tiểu học trong đào tạo giáo viên âm nhạc

2.2.1. Mục tiêu đào tạo giáo viên âm nhạc đáp ứng Chương trình GDPT 2018 môn Âm nhạc

Chương trình GDPT 2018 môn Âm nhạc đã được triển khai ở một số bộ sách giáo khoa Kết nối tri thức với cuộc sống, Chân trời sáng tạo, Cánh Diều... và đưa vào sử dụng đến nay là năm thứ 5. Qua thực tế cho thấy, để thực hiện tốt được mục tiêu của CT môn Âm nhạc theo định hướng dạy học phát triển năng lực cho HS cần đẩy mạnh trên nhiều phương diện trong đó có vai trò của giáo viên âm nhạc. Trường ĐHSP Nghệ thuật TW là cơ sở đào tạo giáo viên âm nhạc trên cả nước và mục tiêu đào tạo ngành Sư phạm Âm nhạc trình độ đại học trong những năm tới cũng đã thể hiện rõ: Đào tạo cử nhân Sư phạm Âm nhạc có trình độ lý luận và thực hành để dạy học âm nhạc ở các cấp học phổ thông, các trường sư phạm, các trường văn hoá - nghệ thuật và các cơ sở đào tạo nghệ thuật, góp phần giáo dục thẩm mỹ cho HS, sinh viên đáp ứng được yêu cầu của sự nghiệp đổi mới giáo dục, đào tạo trong nước và hội nhập quốc tế. Từ mục tiêu đào tạo của Trường ĐHSP Nghệ thuật TW cho thấy luôn chú trọng vào công tác đào tạo giáo viên để đáp ứng Chương trình GDPT 2018 và nhu cầu đổi mới về giáo dục của xã hội hiện nay.

2.2.2. Một số môn học liên quan đến nội dung đọc nhạc

Chương trình đào tạo ngành Sư phạm Âm nhạc bậc đại học của Khoa Sư phạm Âm nhạc Trường ĐHSP Nghệ thuật TW gồm có 6 khối kiến thức: Khối kiến thức chung; Khối kiến thức cơ bản của nhóm ngành; Khối kiến thức cơ sở ngành; Khối kiến thức chuyên ngành; Khối kiến thức nghiệp vụ sư phạm; Khối kiến thức thực tập sư phạm, trong đó Khối kiến thức chuyên ngành có các môn học liên quan mật thiết đến nội dung đọc nhạc đó là môn Lí thuyết âm nhạc, môn Kí xướng âm và môn PPDH âm nhạc.

- Môn Lí thuyết âm nhạc cơ bản là môn học đầu tiên trong Chương trình đào tạo ngành Sư phạm Âm nhạc gồm có 2 học phần với tổng số 5 tín chỉ được chia thành 2 kì học. Môn học này cung cấp cho người học các kiến thức cơ bản về âm nhạc như âm thanh, nhịp, quãng, hợp âm, điệu thức, giọng... Từ những kiến thức đó, sinh viên hiểu được bản nhạc để vận dụng vào phân tích tác phẩm âm nhạc, đồng thời đáp ứng yêu cầu dạy học môn âm nhạc ở trường phổ thông.

- Môn Kí xướng âm gồm có 5 học phần với tổng số 10 tín chỉ được kéo dài trong 5 học kì được bắt đầu từ học kì 1 năm thứ nhất. Có thể thấy đây là một trong số môn học về âm nhạc được chú trọng đòi hỏi một thời gian dài người học rèn luyện kĩ năng thực hiện đọc được các giọng và bài có chuyển giọng với các

dạng tiết tấu cơ bản trong các loại nhịp 2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 6/8 và một số loại nhịp khác.

- Môn PPDH âm nhạc gồm 2 học phần 5 tín chỉ được học trong 2 học kì trong đó học phần 1 là lí luận về PPDH và học phần 2 thực hành dạy học âm nhạc. Đây là một môn học có vai trò quan trọng trong công tác đào tạo giáo viên âm nhạc. Khi học môn học này người học sẽ nắm được lí luận về PPDH nói chung. Bên cạnh đó hiểu được nhiệm vụ, mục tiêu, cấu trúc, yêu cầu cần đạt, nội dung Chương trình GDPT 2018 môn Âm nhạc. Vận dụng được các PPDH truyền thống, PPDH tích cực, kỹ thuật dạy học trong dạy học các nội dung hát, nghe nhạc, đọc nhạc, nhạc cụ, lí thuyết âm nhạc, thường thức âm nhạc trong nhà trường phổ thông đồng thời biết phân tích, đánh giá và thiết kế kế hoạch bài dạy cho các nội dung đó. Có thể thấy đây là một số môn học có ảnh hưởng trực tiếp đến nội dung dạy học đọc nhạc cho HS tiểu học nói riêng và các nội dung trong môn Âm nhạc của phổ thông nói chung.

2.2.3. Sử dụng một số PPDH vào dạy học đọc nhạc nhằm phát triển năng lực cho HS

Trong dạy học Âm nhạc nói chung và dạy học nhạc ở phổ thông nói riêng hiện nay vẫn sử dụng các nhóm phương pháp: PPDH truyền thống, PPDH đặc thù môn Âm nhạc, PPDH tích cực và kỹ thuật dạy học:

- PPDH truyền thống gồm có những phương pháp: dùng lời (thuyết trình, vấn đáp); hướng dẫn thực hành, luyện tập; sử dụng phương tiện dạy học và kiểm tra đánh giá. Với đặc điểm của nội dung đọc nhạc cho HS tiểu học là vận dụng kiến thức từ lí thuyết âm nhạc để cảm thụ về cao độ, trường độ và rèn luyện kỹ năng đọc đúng các cao độ và trường độ nên phương pháp hướng dẫn thực hành luyện tập được sử dụng chủ yếu trong dạy học đọc nhạc.

- PPDH đặc thù môn Âm nhạc là những phương pháp được áp dụng phần lớn trong dạy học nhạc cho HS tiểu học: phương pháp trình bày tác phẩm; phương pháp Dalcroze; phương pháp Kodály và phương pháp Orff – Schulwerk. Khi sử dụng phương pháp trình bày tác phẩm giúp HS cảm nhận được chính xác được cao độ, trường độ, sắc thái và nhịp điệu của bài đọc nhạc. Đối với phương pháp Kodály đọc cao độ theo kí hiệu bàn tay, đọc tiết tấu (đen – ta; đơn – ti...); phương pháp Dalcroze đọc nhạc kết hợp vận động; phương pháp Orff – Schulwerk đọc nhạc kết hợp với gõ đệm (nhạc cụ gõ).

- Nhóm PPDH tích cực có khá nhiều các phương pháp giúp HS tìm tòi, khám phá kiến thức, tự nhiên

đối với HS tiểu học có một số phương pháp phù hợp với nội dung dạy học nhạc là các phương pháp: giải quyết vấn đề, tự phát hiện, dạy học hợp tác, trò chơi...

- Kỹ thuật dạy học được sử dụng phần lớn trong dạy học nhạc đối với HS tiểu học ở nội dung đọc nhạc là kỹ thuật đặt câu hỏi. Với kỹ thuật đặt câu hỏi ở 2 dạng: câu hỏi đúng – sai, câu hỏi mở theo 3 mức độ của thang Bloom (biết, hiểu, ứng dụng) giúp giáo viên kịp thời nắm được mức độ tiếp thu kiến thức và thực hành âm nhạc của HS để có những PPDH cho phù hợp.

Quá trình dạy học phát triển năng lực âm nhạc cho HS là một quá trình rèn luyện thường xuyên và lâu dài. Cùng với việc sử dụng linh hoạt các PPDH âm nhạc và khả năng của HS để phát triển năng lực âm nhạc, đây cũng chính là mục tiêu của giáo dục âm nhạc trong Chương trình GDPT 2018.

3. Kết luận

Để đáp ứng Chương trình GDPT 2018, công tác đào tạo giáo viên âm nhạc luôn là điều cấp thiết trong giai đoạn hiện nay cũng như thời gian tới. Thông qua việc dạy học nhạc cho HS tiểu học nói riêng và dạy học âm nhạc nói chung có thể thấy giáo viên âm nhạc cần có trình độ chuyên môn vững vàng, sử dụng linh hoạt các phương pháp, kỹ thuật dạy học phù hợp để phát triển năng lực cho HS, đồng thời đảm bảo được nhu cầu giáo dục trong xã hội hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo Dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông môn Âm nhạc*.
2. Bộ Giáo Dục và Đào tạo dự án Việt – Bỉ (2010), *Dạy và học tích cực - Một số phương pháp và kỹ thuật dạy học*, NXB Đại học Sư phạm.
3. BERND MEIER – Nguyễn Văn Cường (2014), *Lý luận dạy học hiện đại*, NXB Đại học Sư phạm.
4. Nguyễn Lăng Bình (Chủ biên), Đỗ Hương Trà (2021), *Dạy và học tích cực – Một số phương pháp và kỹ thuật dạy học*, NXB Đại học Sư phạm.
5. Micheál Houlahan and Philip Tack (1998), *Zoltán Kodály A Guide to Research*, London and New York.
6. Doãn Mẫn (1980), *Phương pháp xướng âm*, NXB Văn hóa, Hà Nội.
7. Nguyễn Hồng Thanh (Chủ biên), Trần Hương Giang, Bùi Đình Thọ (2024), *Giáo trình Lí luận và PPDH âm nhạc*, NXB Đại học Sư phạm.
8. Jane Southcott - Wei Cosaitis (2012), *Early Australian encounters with Orff Schulwerk*, Australian Journal of Music Education, Monash University